

Vystomojo bendradarbiavimo strategija Afrikai 2022–2025 metams

Afrikos situacijos įvertinimas

Afrika yra jauniausias ir sparčiausiai augantis žemynas pasaulyje. Politiškai ir socialiai nestabiliame žemyne ligi šiol vyksta daug karinių konfliktų, reikalaujančių tarptautinės bendruomenės dėmesio. Afrikos klausimai tradiciškai sudaro apie 80 proc. Jungtinių Tautų Saugumo tarybos darbotvarkės. JT duomenimis, iki šimtmečio pabaigos Afrikos gyventojų skaičius gali padidėti nuo 1,5 mlrd. iki 4,4 mlrd. Be abejonės, tai lems didžiulį demografinių iššūkių, susijusių su ekonomikos plėtra, darbo vietų kūrimu, ypač jaunimui, migracija, socialiai jautrių grupių, pavyzdžiui, moterų ir mergaičių, galimybėmis, visuomenės radikalizacija.

ES bendradarbiavimas su Afrika

Bendradarbiavimas su Afrika yra viena svarbiausių Europos Sąjungos (ES) užsienio politikos ir vystomojo bendradarbiavimo kryptių, darbui šioje srityje reikia daugiausia žmogiškųjų ir finansinių išteklių. Afrikos ir ES santykių stiprinimas yra aktualus uždavinys tiek ES, tiek Afrikos Sąjungai. Bendradarbiaudama su Afrika, ES vadovaujasi Bendrąja Afrikos ir ES strategija, priimta 2007 m. Antrajame Afrikos Sąjungos ir ES aukščiausiojo lygio susitikime Lisabonoje. Šiuo metu minėta ES ir Afrikos strategija yra peržiūrima, turi atsirasti gerokai atnaujinta strategija. 2020 m. kovo mėn. Europos Komisija ir Europos išorės veikslių tarnyba (EIVT) pateikė bendrą komunikatą „Visapusiškos strategijos su Afrika kūrimas“. Jame siūloma plėtoti partnerystę penkiose globalios svarbos srityse:

- perėjimo prie žaliosios ekonomikos ir galimybės naudotis energija;
- skaitmeninės transformacijos;
- tvaraus augimo ir darbo vietų kūrimo;
- taikos, saugumo ir valdymo;
- migracijos ir judumo.

ES vystomojo bendradarbiavimo Afrikoje kryptys

2017 m. Abidžane vykusio paskutiniojo V Afrikos Sąjungos ir ES aukščiausiojo lygio susitikimo metu buvo paskelbta bendra deklaracija „Investavimas į jaunimą siekiant spartesnio integracinio augimo ir tvaraus vystymosi“, pabrėžianti gilius Afrikos ir ES politinius ir ekonominius ryšius. Taip pat buvo nustatytos politikos prioritetinės sritys, daugiausia dėmesio skiriant jaunimui, nustatant keturias bendras prioritetines sritis:

- 1) stiprinti atsparumą, taiką, saugumą ir gerą valdymą;
- 2) sutelkti investicijas Afrikos struktūrinei ir tvariai pertvarkai;
- 3) investuoti į žmones per švietimą, mokslą, technologijas ir įgūdžių ugdymą;
- 4) migracija ir mobilumas.

2018 m. Europos Komisija paskelbė apie naują Afrikos ir Europos aljansą, kurio tikslas – tvarių investicijų ir naujų darbo vietų kūrimas, plėtoti prekybinius ir ekonominius ryšius tarp abiejų žemynų. Pasiūlyti prioritetai:

- strateginių investicijų ir darbo vietų kūrimo skatinimas;
- investicijos į švietimą ir profesinius įgūdžius;
- verslo aplinkos ir investicijų klimato gerinimas;
- išnaudoti ekonominės integracijos ir prekybos galimybes.

2021–2027 metų finansinėje perspektyvoje NDICI-GE numato Afrikos žemynui skirti daugiau nei 30 mlrd. eurų. Taip pat ES Patikos fondas Afrikai yra sukaupęs 5 mlrd. eurų, kuriuos tradiciškai skiria projektams, stabdantiems nelegalios migracijos srautus iš Afrikos.

Afrikos žemyno šalių poreikiai

Didžiausi uždaviniai regione: demokratijos stiprinimas, teisės viršenybės ir žmogaus teisių užtikrinimas, moterų įgalinimas, socialinių, sveikatos paslaugų plėtra, švietimo užtikrinimas, skurdo ir atskirties mažinimas, tvarios ekonomikos plėtros skatinimas, skaitmeninimas, darbo vietų kūrimas, klimato kaitos padariniai.

Galimos nišos Lietuvos indėliui (partnerystė): valstybės partnerės arba visuomenės poreikiai, kitų donorų veikla ir Lietuvos viešojo sektoriaus, NVO ir verslo isitraukimo galimybės

Ši strategija bus įgyvendinama 2022–2025 m. iš Užsienio reikalų ministerijos vystomojo bendradarbiavimo politikos finansavimo lėšų, iš kurių ne mažiau kaip 10 proc. per metus būtų skiriama dvišalei pagalbai Afrikai.

Orientuojantis į ES vystomojo bendradarbiavimo gaires ir įgyvendinamas programos, kryptingai tęsti veiklas, kurios atitiktų regiono poreikius, didžiausią dėmesį skiriant Nigerijai, Ganai, Kenijai ir Maliui:

- skaitmeninimas (finansinių technologijų ir bankininkystės plėtra, civilinės registracijos plėtra, juridinių asmenų registrų bendra erdvė ir kt.). Į Afriką sparčiai skverbiasi XXI amžiaus technologijos, sukuriančios nemažas galimybes žemynui atrasti naujų nišų globalioje ekonominėje sistemoje;
- darbo vietų kūrimas jaunimui – itin jautri tema Afrikai dėl didžiulio demografinio augimo. Moterys ir mergaitės yra pažeidžiamiausia socialinė grupė, kuriai dažnai reikalinga finansinė parama, siekiant įgyti profesinių įgūdžių ir gebėjimų lygiavertiškai konkuruoti darbo rinkoje;
- kova su nelegalia migracija, dabar tiesiogiai susijusi su ES valstybėmis partnerėmis ir Lietuva.

Lietuvos vykdytos vystomojo bendradarbiavimo veiklos Afrikoje turinys ir tikslai

Iki šiol Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politika Afrikoje buvo sporadiška, o finansavimas fragmentiškas. Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai (VBPD) programos lėšomis įgyvendinamų projektų tikslas buvo gerinti Afrikos regionų gyventojų socialinę bei ekonominę padėtį ir įgyvendinti priemones, skatinančias potencialius migrantus likti savo šalyje.

2017–2019 m. įgyvendinti projektai Malyje (2), Nigerijoje (2) ir Dramblio Kaulo Krante (1). Prie vystomojo bendradarbiavimo plėtros prisideda Afrikos šalims akredituotos LR ambasados: 2017 m. ir 2019 m. ambasada Pietų Afrikos Respublikoje įgyvendino projektus antikorupcijos švietimo srityje, 2018–2019 m. ambasada Belgijoje – žemės ūkio srityje Alžyro Liaudies Respublikoje.

Iš viso 2019 m. projektams Afrikoje iš VBPD programos skirta 61 000 eurų. Taip pat 2019–2020 metais įgyvendinti du dvišaliai saulės energetikos projektai Malyje (400 000 eurų) ir Nigerijoje (200 000 eurų) iš Klimato kaitos programos (Aplinkos projektų valdymo agentūra).

Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos kryptys šalyse partnerėse 2022–2025 metams (iki 3 krypčių)

Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo strateginiai tikslai nustatyti remiantis Afrikos poreikiais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa ir ES kaimynystės politikos prioritetais.

Strateginės kryptys: 1) skaitmeninių technologijų diegimas, spartinantis Afrikos žemyno ekonominę ir socialinę vystymąsi; 2) darbo vietų kūrimas jaunimui, profesinis moterų ir mergaičių švietimas; 3) nelegalios migracijos prielaidų šalinimas.

Pagrindiniai principai: 1) bendrakūrimas (co-creation) ir partnerysčių tarp Lietuvos ir Afrikos partnerių skatinimas; 2) abiem pusėms naudingų bendradarbiavimo modelių kūrimas; 3) aktyvus esamų vystomojo bendradarbiavimo priemonių taikymas, ekspertų, pajėgių dalyvauti stambiuose tarptautiniuose projektuose (ypač ES), ugdymas.

Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo strategijos sektoriniai prioritetai Nigerijai, Ganai, Kenijai ir Maliui:

1 STRATEGINIS PRIORITETAS: SKAITMENINIMAS

Tikslas: tęsti ir plėtoti spartesnę Afrikos žemyno perėjimą prie modernių skaitmeninių sprendimų, skatinant Afrikos visuomenių socialinę pažangą.

Veikla: 1) skaitmeninių sprendimų siūlymas komercinėms ir viešojo sektoriaus įstaigoms; 2) finansinių technologijų, informacinių ir telekomunikacinių naujovių pristatymas ir įdiegimas; 3) e. registrų, e. valdžios duomenų bazių, rinkėjų sąrašų ir rinkimų skaitmeninių technologijų skatinimas; 4) stiprinti strateginę komunikaciją, viešinti ir pristatyti Lietuvos vystomąjį bendradarbiavimą minėtų Afrikos šalių institucijoms, nevyriausybiniam sektoriui ir tarptautiniams partneriams, siekiant didesnio matomumo ir dvišalių santykių plėtros; 5) prisidėti ir aktyviai dalyvauti tarptautinių organizacijų ir valstybių donorių, veikiančių skaitmeninimo srityje, veikloje.

2 STRATEGINIS PRIORITETAS: DARBO VIETŲ KŪRIMAS JAUNIMUI, PROFESINIS MOTERŲ IR MERGAIČIŲ ŠVIETIMAS

Tikslas: remti vystomosios pagalbos projektus, kurie po įgyvendinimo sukuria darbo vietas Afrikos jaunimui, prisidėti prie profesinio moterų ir mergaičių švietimo. Taip pat skatinti skaitmeninį jaunų Afrikos žmonių švietimą, siekiant didinti jų konkurencingumą darbo rinkoje ir sulygtinti jų įsidarbinimo galimybes su kitų žemynų ar šalių atstovais.

Veikla: 1) remti Afrikos jaunimo siekį įsidarbinti, ypač skaitmeninių technologijų srityje; 2) investuoti skatinant jaunus Afrikos talentus, kurie turi didelį potencialą; 3) skatinti profesinį moterų ir mergaičių švietimą, ypač informacinių technologijų srityje; 4) stiprinti Lietuvos matomumą ir įtaką regione per pridėtinę vertę kuriančius vystomojo bendradarbiavimo projektus, ypač susijusius su skaitmeniniais sprendimais.

3 STRATEGINIS PRIORITETAS: NELEGALIOS MIGRACIJOS PRIELAUDŲ ŠALINIMAS

Tikslas: remti projektus, kurių galutinis tikslas yra nelegalios migracijos srautų į Lietuvą ir ES mažinimas.

Veikla: 1) prisidėti prie migraciją pačioje Afrikoje stabdančių projektų; 2) skatinti Lietuvos institucijas ir nevyriausybines organizacijas teikti paraiškas ES Dvynių, Patikos fondo Afrikai, NDICI ir kitų ES ir

tarptautinių donorų instrumentų finansuojamiems projektams; 3) remti migracijos procesų valdymo projektus, kuriančius aukštą pridėtinę ekonominę vertę, ypač skaitmeninimo srityje.